

سالار ذی ست ابن الیاس ابن یوسف ذی ست ابن شیخا بن کنڈا بن خیر الدین عنتر خربشون ابن ابراہیم
 المعروف بہ مہر بن ابن قیس عبدالرشید المقلب بہ پٹھان ابن عیص ابن سلول ابن علیہ ابن نعیم ابن مرہ ابن حنڈا بن
 سکندر ابن زمان ابن یمن ابن ہلول ابن سلیم ابن صلاح ابن قاروا بن اسٹم ابن ہلول ابن کرم ابن عمال ابن
 حدیقہ ابن میال ابن قیس ابن عیسم ابن شموئل ابن ہارون ابن قسمر و ابن ابی ابن صہب ابن نلل ابن نومی ابن عالمی ابن تلخ
 ابن ارژندہ ابن مندول ابن سلیم ابن افستہ ابن اریا ابن شاؤل المقلب بطلوت ابن قیس ابن سال ابن صوار ابن محبوب
 ابن الفخ ابن اریش ابن بنیامین ابن یعقوب علیہ السلام ابن اسحق علیہ السلام ابن حضرت ابراہیم علیہ السلام ابن تاریخ المعروف
 بہ آذر ابن تاجور ابن شروغ ابن رعوا ابن فالغ ابن ہود علیہ السلام ابن شالح ابن افختہ ابن سام ابن نوح علیہ السلام
 ابن ملک ابن متوشلخ ابن اوریش علیہ السلام ابن یزدان ابن مہلائیل ابن قینان ابن آئوش ابن شیشیت علیہ السلام ابن حضرت
 ابوالہشتم علیہ السلام۔

اول حکمران نے اس فتخب التواریخ کو زبان فارسی عبارت سلیس خاطر انیس لکھا تھا چونکہ فی زمانہ زبان اردو اکثر رائج ہے اور
 زبان فارسی کمتر شایع ہے بنا بر علیہ حسب الایلاے جناب والا خطاب غیم باطل نصفت وعدالت سحاب مدرافوت و مروت عنوان
 صحیفہ سردری فہرست جریہ والا گہری منہلی مسکرام اکرام چشمہ مرحم خاص و عام نہ نشین سرفرازی زیب و سادہ محتساری
 مروج آمین دین و ملت محیط بسیط غر و مرتبت فرازندہ چتر و لاجا ہی فروزندہ مصباح فیروز بختی حضرت افتخار الامرا فخر الملک
 صاحبزادہ محمدا عبید اللہ خان بھادر فیروز جنگ سنی یحیٰی آئی نائب الریاست و ایس پریزیڈنٹ محکمہ عالیہ کونسل
 دام دولہ ہوشمہ۔ خلعت الصدق حضرت وزیر الدولہ امیر الملک اباب محمد زیر خان بہادر حضرت جنگ ابن حضرت امیر الدولہ
 امیر الملک نواب محمد امیر خان بہادر شمشیر جنگ مرحوم مغفور

<p>عالم ہمہ در عسائے تو باد افتادہ ب زیر پاے تو باد مخصوص ہمہ برائے تو باد ہر لحظہ ہمہ برائے تو باد خوش و چین غنائے تو باد</p>	<p>تاہست جہان بقائے تو باد دایم سرکشان آفاق گیتی و بود و ہمدیگر دروے چرخہ ذکر و سہ بنماے تو تانغمہ سداست بلبس ملک</p>
--	---

[illegible]

لم يزلوا في ذلك حتى
 كثر من قتلهم في
 ذلك اليوم حتى
 كثر من قتلهم
 في ذلك اليوم
 حتى كثر من قتلهم
 في ذلك اليوم

[illegible][illegible][illegible]

تقریباً یک سو فیصد قریب بیست و دو سال
دو سو و بیست و چار سال قریب بیست و دو سال
شش سو و بیست و چار سال قریب بیست و دو سال

[illegible]

و کز آنکه در این عالم
 کز آنکه در این عالم
 کز آنکه در این عالم

[illegible][illegible]

کتابخانه ملی ایران

در کتب معتبره
در کتب معتبره
در کتب معتبره

کتابخانه عمومی
کتابخانه عمومی
کتابخانه عمومی

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

جسکی اک بات میں سوطح شکایت میری سننے آتا ہو نصیحت کے بہانے اکثر مل چکی دزد و کفن بیت و تربت میری بنکے سہارا باؤں شک سچا سحر ملوں روح نکلے گی میری جان مہر خست میری ایک کیا لاکہ بھی تجھ سے ہوں جو فتنی برپا	کیا تو مجھ پر خدا جانے کہ اس کا فرنے کچھ تو مجھ پر ناصح کو حکایت میری خواب میں ہاتھ مرا پائے صنم تک پہنچا کیا ہی اچھا ہو جو یہ بن پر حکمت میری ضعف قلب بجان ہوں اگرچہ لیکن نہند او چٹنہ ذرا شور قیامت میری چاہتا ہوں اسے اللہ رحمت میری	دیکھ کر شکل عدو دیکھی ہو صورت میری بے نشان عشق میان و ذہن یارین ہوں بخت یا ور ہو، دگر گار ہو قسمت میری کیون نہ فریاد کروں کتنے ہو میں جاؤں گا کوی جانا نکولائے جاتی ہو ہمت میری ہے جو محبوب خدا ندر و عالم حسن چاہتا ہوں اسے اللہ رحمت میری
--	---	---

ارمان - خوش بیان جناب سید عبدالرحمن صاحب خلف اکبر سید حمید الدین صاحب رعنا ملازم نظامت مال صدر ریاست ٹونک عمر ۲۱ سالہ نوخیز جوان خوش خط شیرین زبان شاعری میں صاحبزادہ احمد سید خان صاحب عاشق کے شاگرد ہیں۔ ان کے یہ اشعار ہیں۔

جو کہ قابو میں نہ ہو وہ طبیعت میری وہ بڑے پیار سے کرتے ہیں شکایت میری نا توانی کو تو تھی مجھ سے عداوت لیکن دیکھنے اونکو نہ دی غور سے حالت میری میں وفادار نہیں غیب فریاد ارسی استحان لینے میں تکتے ہیں صورت میری	جو نہ نکلے مرے دل سے وہ ہر شہر میری خیم کے خیم آج پلاوے مجھ کو پیرمیان سہری مہر نہیں جیتی مجھے غفلت میری ترک ہو خاک کہ اسکی ہی تر تو ہو مجھے پہر زمانے سے عبث کیوں شکایت میری آپ سے ایک ہی ارمان بخلا میرا	اونکے شکوہ سے ہی انداز محبت ہو عیان ایک چلو سے تو برقی نہیں نیت میری ہائی پتائی دل تیرا ہر اسوے تو نے کہ مرے ساتھ ہو بدنام محبت میری مدد او جوش محبت کہ نزاع وقت آیا کام آئیگی یہ کس وز محبت میری
---	---	--

افغان - سخن توانان محضر خان خلف حافظ محمد اکبر خان صاحب خلف اکبر کاتب
جاگیر دار موضع پاڑی عمر ۲۰ سالہ - شاگرد مولف - یہ کتب درسیہ مولف -
یہ طرز کلام ہے غزل طرح یا دگار عام ہے -

کتنے ہیں ناز سے دیکھو تو موت میری آپ آسان سمجھتے تھے محبت میری	خفگی ہی ہو وہی عین عنایت میری چین پاتا نہیں میں ایک جگہ ہی مہر	دیکھ کر مجھ کو پریشان وہ فرماتے ہیں در بدر مجھ کو پہرانی ہو مصیبت میری
---	---	---

ایجنائب نسبت متنازعہ تصور ہوئی چاہیے کہ آئندہ بھی ہمہ ترین مواصلہ کا مسئلہ خود کو بیکسٹرم دیویشی اپنی مدد کے لئے سے
 خاطر ایجنائب رہیں اور اس پر واند کو سندھو شندوی مزاج تصور کر کے اپنے پاس رکھیں فقط المرحوم جناح نسیم آبادی الاول ششہ سجدی
 مطابق سیم ۱۸۹۷ء بقلم حافظ محمد ممتاز الدین نائب منشی غاس۔
 اسید تخلید ان گلزار معانی اور پارسا افزایان گلشن خوش بیانی سے یہ ہے کہ اگر کہیں کتاب ہذا میں سود خطا پائیں بمقتضا سے العفو فرمادیں
 انیس ماسول۔ براہ عیب پوشی تصحیح کو کام فرمائیں۔

چونکہ پند آیت از صمد ار
 نہ نازم بسرمایہ فضل خویش
 بخشائے کانکھ مسرد حق اند
 بگردی کہ دست طعنت مدار
 بدریوزہ آوردہ ام دست پیش
 سریدار دکان بے رونق اند

والیہ المسیح والکاب

مقالہ اول - بوئیرہ کنوئہ ریاست دارالاسلام محمد آباد عسٹرن ٹونک مع کوئٹہ پر گنات وغیرہم
 مقالہ دوم - شملہ حالات حضرت نواب امیر الدولہ بہادر نواب وزیر الدولہ بہادر نواب امین الدولہ بہادر
 مع عہدہ داران ریاست وغیرہ علی قدر مراتب۔

مقالہ اول - بوئیرہ کنوئہ ریاست فیض بشارت دارالاسلام محمد آباد عسٹرن ٹونک مع دیگر پر گنات وغیرہم
 واضح ہو کہ قصبہ ٹونک زیر کوئٹہ ریاست بربنس پر واقع ہے شہر جے پور سے بجانب جنوب تیس کوس اور علی گڑھ سے
 بجانب مغرب بارہ کوس اور دہلی سے بجانب جنوب و مغرب ایک سو نو کوس اور دارالخیر لاجپور سے بجانب مشرق چالیس کوس اور میواڑ
 سے بطول شمال ایک سو چوبیس کوس ہے۔ عرض بلد شمالی ۲۶ درجہ ۱۰ دقیقہ۔ طول بلد شرقی ۷۵ درجہ ۵۶ دقیقہ۔ ملک غربی
 و شمالی متعلق ڈیوٹڈ ہے اور شرقی و جنوبی ناگر چال اور یہ اندر گڑھ کی سرحد تک ہے اور وہاں سے سرحد ملک کھڑاڑ اور مارٹو کی شروع ہوتی ہے

بیان ابتدائے حال باوہی ٹونک

۱۰۰۳ مسیحی میں بروز یکشنبہ ماہ بدی ۳۔ مسیحی ٹنن پال توڑ برادر راچہ دہلی کو بوجہ کسی سخت برہنش کے اپنے بھائی سے
 جدا ہو کر اس جگہ دار ہوا اور چند روز یہاں قیام کیا پھر ٹنن پال کو راچہ دہلی نے اپنے پاس بلوایا۔ بروقت روانگی اپنی طرف سے ٹنن پال

دامن شام جدائی سے کرو نہیں پوئند
کوئی فتنہ تو نہیں چا ورت رت میری

ہاتھ آجائے جو کوتاہی قسمت میری
صافی جدت مضمون سچان ہر قیامت

کیون اوٹھا دیتی ہر رو کہ ہو آدم سرد
ہر مگر عالم ایسا طبیعت میری

جوہر سخن پرور بنی محمد عبدالحکیم خان سیاہہ نگار نظامت سائرات خلف جناب سعادت خان صاحب جماعہ دار ملازم سرکار ٹونک متعینہ اجنبی ہاڑو قی ابن جناب بہیکن خان صاحب میجر مرحوم۔ عمر ۲۱ سال۔ آبا و اجداد اسکے ملک وودہ کے رہنے والے ہیں بعد حضرت نواب وزیر الدولہ بہادر خلد مکان بہلوی سید احمد صاحب غازی ٹونک میں آئے انہوں نے بعد بکو کتب درسیہ برفاقت بنی محمد ابراہیم خان رقم شعر کوئی اختیار کی اور جناب صاحبزادہ محمد ضیف خان بہادر ضیف کے شاگرد ہوئے اسکے کلام کا یہ رنگ ہی غزل طرح کا یہ ڈھنگ ہے۔

شکل آئینہ بنی عشق میں حیرت میری
آج ہوتی ہر زمانے سے شکایت میری
تم زمانے میں ہو بدنام کہ میں ہوں جتنا
بیروت تجھے کچھ بھی ہو موت میری
کیون سنا کرتے ہو اغیار کے منہ ہر روز
تم تو تم مجھ سے مکر رہی کہ ورت میری

کچھ نہ کچھ کہتا تو کل ایگی صورت میری
حسب خواہش کوئی تدبیر بن پڑتی
یہ زمانے میں تمہاری ہو کہ شہرت میری
شکوہ و وعدہ خلافی یہ یہ کہتا ہو سوخ
کیا کہانی ہو میری جان شکایت میری
رہے جو ہر یونہیں چہر اگر الطاف ضیف

کل کا دن تھا کہ وہ شکور تھے دنیا ہر
ماتا ہوں میں تجھے واہ ری قسمت میری
یوں سر زرم قیوم اشارے افسوس
میں تو آجاؤں جو آنے دی نزاکت میری
میں تو میں میری تنہا کی ہو مٹی و خراب
ایک دن ہند میں ہو جائیگی شہرت میری

حسن۔ منبع کلام احسن جناب بنی علی حسین خان صاحب خلف الہ یار خان صاحب مرحوم ابن ملا حسن خان صاحب مغفور الخطاب بہ حسن الدولہ بہادر ساکن مصطفیٰ آباد عشر راہپور۔ عمر ۵۵ سال۔ یہ صاحب عرصہ چالیس سال سے بعد ہائے مختلف ملازم سرکار ٹونک ہیں۔ اول چھ سال تک مستعم ذخیرہ رہے بعد نو برس تک عدالت فوجداری میں روکار نویس رہے زان بعد پانچ سال تک محکمہ پبلک ورکس میں تحصیلدار رہے اب عرصہ گیارہ سال سے محکمہ سپرنٹنڈنٹ پولیس پرگنات میں بعدہ شہر تہ داری امور میں فن شاعری میں سزا شد شہزادی مستند حضرت اسد لکنوی سلمہ اللہ القوی سے تلمذ حاصل ہوا اچھی طبیعت ہے کلام کی یہ صورت ہے۔ نزل طرح

ایک دونوں میں رہی ہو ہی شہر میری
کچھ نکلتی ہی نہیں دل کی صورت میری

میں رہوں دل میں تر یاز الفست میری
راستہ ناگ کا سید ہاتھ نکلتا نا دل

اپنی تصویر ہی وہ اب نہیں چھو دیتے
پہنس گیا کو چہ کا کل میں یہ شامت میری

نقد لیماں دل و جان جو سینو نہ شمار
تجھ کو رسوا نہ کرے خلق میں شست میری
مین بنائیں ہی تو کچھ اور گر مجھ جاتی ہو
ہڈیاں پیونک جو سوز تب فرقت میری
ان نگاہ ستم آمیز ستم اور سعی
اون کی خلد تھر ہے آفت بر طبیعت میری
تم نہیں ہوش نہیں نہ بد نہ خیر نہ بین

اٹ ہی ہو میرا زاریہ دولت میری
 جسے چاہا او سچا اجدہا ہی آئی
 تم بگاڑو یہی تو بن جاتی ہر قسمت میری
 لاکھ دامن کو مرے عقل نے تھما لیا لیکن
 بان سحر سحر بڑا اور ہی بہت میری
 نہ خوشامد میری بقول نہ طاعت نہ منظور
 آج کس طرح کٹے گی شب فرقت میری

جو شش عشق یہ ترغیب جنوں خوب نہیں
قہر و موت ہر آفت ہر طبیعت میری
دل جلانے سے تو بالکل نہوا کام تمام
لے اوٹری سو یو یا بان مجھے حشت میری
یہ بٹائے نہ بٹے اور زہ گشتائے نہ گشتے
واہری قدر تیری واہرہ قیمت میری
سینے ہمسایوں کے سن سکے خرد پہٹے ہیں

وَأَعْلِيَا بَدَنُ عَبْدِ شَيْبَةَ فَرَقْتُ مِيرَى

اراقم۔ بے بدل ناشر و ناظم جناب خواجہ میرزا قمر الدین خان صاحب عرف خواجہ مرزا خان و پٹواری منترجم بوستان خیال نبیرہ حضرت
نجم الدولہ مدیر انکسار جناب مرزا سادات خان غالب و پٹواری مرحوم صاحب دیوان۔ عمر ۵۰ سال یہ صاحب ہی حسن اتفاق سے جلد بزرگ
مشاعرہ بین شریک ہوئے۔ اچھی طبیعت و طبیعت کے رنگ کی یہ صورت ہے غزل طرز

شرد و عاشق تمنا بونی رخصت میری
 غیر نے جا کے سنبھالی نہ قسمت میری
 ایک دن رگم دور بغیر میں جا نیگی ضرور
 خاک میں پہرنے لگو مجھے حسرت میری
 ناز اور نازِ جفا و زانو ٹٹا تا سیر
 حسرتیں دل کی سرد نیگی شہادت میری
 او کا وعدہ نہیں بیان نہیں اقرار نہیں
 بیان توین بن کے بڑے باقی و عورت میری

اب کوئی دن کی چوہان شب فرقت میری
شاوہان غیر کو کھل گئی قسمت میری
آبرو غیر کی شرم آہ کی غیرت میری
سایہ قامت کا سہی ساتھ تمہارے کیوں ہو
وادی عشق گر انبار میری ہمت میری
عبور و نالہ شکیں دو ہائی سو قوف
منتظر رہنے کی کچھ ہو گئی غارت میری
وصل کی رات عجب حال رہا وقت زیار

اوجھلی اوجھلی کئی دن ہے طبیعت میری
 دیکھ رکے وہ بلائی شبِ فرقت میری
 بچلی ہر اسی کو جو عینِ یادِ مہر وصال
 شکر کنِ غیر سے آزدہ ہر غیرت میری
 اب کی روز جزا غمِ گواہی دینے
 وانِ پشیمانی خاطر نہو شہرت میری
 ایسی ہوں کوئی صورت جو بگڑ کر بن جائے
 میں انہیں نہ کہت تھا اور وہ صورت میری

دوست کے پاس لئے جاتے ہو محکوم و مظلوم۔ ساتھ اپنے نہ ہو نا اُمیدین حرمت میری۔

رقم - رموز و ان غوا من غز مشی محمد ابراهیم خان غلت قشعی و اکثر کمر محمد خان مرحوم سابق داروغه ساری مشی عثمان مرحوم

سیاکی چتری اگرچہ پیشتر سے تھی مگر بجلی کے صدر سے خاک برابر پڑی تھی ۱۸۵۶ء بکرمی مین پنڈت ابواجی نے ہولکر کی جانب سے
 پہر چتری بنوائی اور اب تک موجود ہے اس چتری مین دیوار کم کالیستہ مشہور باسم سیا کہ وافتہ مزاج تھا اکثر ہاکراتا تھا اور اشعار عاشقانہ
 پڑھتا تھا اس واسطے سیاکی ٹیکری مشہور ہوئی۔ اور کمر کو چھ مذکورہ پر ایک پڑانا مندر ہے کہ اوکو ہر ناجہتی کہتے ہیں اور حوض اوسطا اوپر تعمیر ہے
 کہ ایام ہدش میں لبان دیدہ عاشق پڑ آب رہتا ہے ۱۸۱۶ء بکرمی مین اقوام کالیستہ نے مکان اپنونا دیہی کی بنا قایم کی لیکن ناتمام
 رہی بعد ازاں ۱۸۶۶ء بکرمی مین بیٹی رام دند لعل وغیرہ قانونگو بیان ٹونک نے مکان اپنونا دیہی کو تیار کیا اس مین سما لعلہ ۹۹۰۹
 صف ہوئے اور زر محاصل اراضی معانی سما لعلہ گنگوٹیا میں پوجاری کو معاف کیا مکان اپنونا میں ایک تصویر سنگ سفید سے
 تراشی ہوئی قدیم سے تھی مگر فی زمانہ بتایا کہ یکم مارچ اللہ ۱۳۲۷ء مطابق ہجری ۱۳۲۷ء عروج نے باین خیال کہ شاید جوت
 مین اس تصویر کے جوہرات ہے پاش پاش کر ڈالا ۱۸۸۳ء بکرمی مین لال سنگہ افسر کپو نواب امیر الدولہ بہادر کہ ملقب بخطاب راجہ
 بہادر تافوت ہوا اوکی چتری لب تالاب چتر ہوج موجود ہے۔ مختار الدولہ محمود خان بہادر ثابت جنگ کی حویلی کے دروازہ
 پر یہ تیار ہوج مرقوم ہے ۵

محمود حوض مسجد الد عجیب ہے تانچ اس بنا کی جائے غریب ۱۲۲۱ء
 اب یہ مکان اعزاز الامراء الملک صاحبزادہ احمد خان صاحب بہادر شکت جنگ کے قبض دھرت مین ہے۔ ۱۸۶۶ء بکرمی مین مختار الدولہ
 بہادر نے ایک باوڑی اور ایک مسجد متصل مزار میان گلاب شاہ پیر کے براہ بند بختہ تعمیر کی تھی چنانچہ اوپر یہ کتبہ مرقوم ہے۔ یا اللہ یا محمد
 ابو بکر ع۔ عثمان۔ علی۔ امام حسن۔ امام حسین۔ بسم اللہ الرحمن الرحیم ۵

۱۲۲۲ء سن زحبی بکرمی بکرمی دوم ۱۲۲۲ء
 باوڑی کردہ بنا محمود خان عالی رحم
 ۱۲۲۱ء ہجری مین مختار الدولہ بہادر حسب الحکم نواب امیر الدولہ بہادر عامل پکنہ ٹونک ہوئے اور کوچہ رچیا کے دھن مین چپاونی کی بنا ڈالی
 نواب وزیر الدولہ بہادر نے اپنے عہد دولت ممد مین اوس چپاونی کا نام کپو دوم رکھا اور مین الدولہ نواب محمد علی خان بہادر نے اپنے
 وقت مین اوس کا نام حیدری کپور کہا نواب امیر الدولہ نے ۱۲۲۳ء مین ردو بناس پرشکر کو فوکش کر کے دکان تعمیر کرائے اور اوسکو بھیر کے
 نام سے موسوم کیا ۱۲۲۴ء مین جامع مسجد بیکر تعمیر ہوئی ۱۲۳۸ء مین اوس مسجد کا کو تیار ہوا متصل مسجد لانا حیدر علی صاحب مختار الدولہ بہادر
 کا ایک بانچہ ہے اوسکے کتب مین کے پتھر پر یہ شعر کندہ ہے ۵

چاہ کو چاہ کر بنا یا ہے باغ محمود نے لکھا یا ہے ۱۲۳۸ء

[illegible]

۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

[illegible][illegible]

۵ — خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام

<p>خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام</p>	<p>خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام</p>	<p>خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام</p>
--	--	--

۵ — خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام

<p>خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام</p>	<p>خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام</p>	<p>خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام</p>
--	--	--

۵ — خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام

<p>خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام</p>	<p>خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام</p>	<p>خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام</p>
--	--	--

۵ — خواجه شمس الدین عیسی بن علی بن ابی طالب علیه السلام

جسکو کہتے ہیں فلک ہے غبارِ خاطر
جسکو سمجھتے ہیں مین ہے کدورتِ میری
ایک نذر ہوا و تر جاتی ہے صورتِ میری
روز افزون ہے خیالِ بت کم سنِ دلین
ضعف کی ہے طرقتی کہ دمِ عکس کشتی
کیون نہور غمزہ منگو نہ طبیعتِ میری

رحمنا۔ فی الواقع جوانِ رخا اسمِ باسنی۔ جناب سید حمید الدین صاحب سرشتہ دار نظامت مال صدر ٹونک خلف
جناب سید محمد سعید صاحب اہلکار ریاست۔ عمر ۲۹ سالہ صاحب دیوان برادر خرد و شاگرد حضرت کلامی۔ انکی طبیعت
نذاق کا مخزن ہے یہ طرز سخن ہے۔

کام آجائے اتنی کہیں الفتِ میری
سیر ہوئی ہی نہیں اس طبیعتِ میری
خلیش غارِ الم صدرہ در و پیہم
ضبطِ ضبطِ محبت یہ محبتِ میری
واعظا شورشِ محشر تو ہو تسلیم مگر
کون کہتا ہے کہ شکستہ کی نہ حسرتِ میری
میرا ہر شعر ہی اک ساغرِ مینا ہے عشق
کاش بن جاؤسی کو چہ بینِ رتبتِ میری
حالِ دل مجھ سے نہ پوچھو میری صورتِ دیکھو
یہ دل زار مر اور یہ بہتِ میری
کسے جلوہ نے کیا ہے متحیرِ ایا
کونسی بات میں کم ہے شبِ فرقتِ میری
عنق سے گھٹ کے بنا صورتِ تصویرِ خیال
مست ہو جاؤ الفت سے طبیعتِ میری
میرے قابو میں نہیں ہاں طبیعتِ میری
کیا فرہ ہے غم الفت میں اتنی تو بہ
میری صورت ہی کسے دیتی ہے حالتِ میری
آہ نکلی نہ لبوں سے نہ اوٹھادل سے دہلوان
رنگِ تصویرِ بنی جاتی ہے صورتِ میری
جان کے ساتھ یہ جاٹا کلنا ہے ضرور
تیری فرقت میں ہوئی اتنی یہ حالتِ میری
الفت یار نے مجبور کیا ہے رحمتا

راغب۔ بجاوم سراپا طالب۔ محمد سعید خان خلف جناب محمد شریف خان صاحب رسالہ دار مرحوم انہوں نے کم سن میں
کچھ کتابیں مولف سے پڑھی تھیں اب بعد مورو عرصہ سی سال علم کا شوق ہوا عربی کی زبان کی صرف نحو حاصل کر کے عالمِ فلسفہ
و منطق و معانی و بیان و فقہ حاصل کر رہے ہیں۔ گاہے گاہے شعر کہتے ہیں وہ بھی بہت کم۔ شعر و سخن میں کسی کے شاگرد نہیں
صاحبزادہ احمد سعید خان صاحب عاشق کی رفاقت میں مجبور ہو کر یہ مذاق اختیار کیا۔ عاشق کا بے لطف کرنا گوارا نہ جانا
یہ رنگِ طبیعت ہے۔ غزلِ طرح

اونہیں اپنی ہی نہیں خاک ہو غیرتِ میری
بیشک اتنی تو مجھے بھی ہوشکایتِ میری
کیا کروں میری تو مٹی میں فاکا خمیر
کیا گلِ اغیر سے گرا ہوشکایتِ میری
سب تر حسن کو حیرت کھڑی نکلتے ہیں
تم بدل جاؤ نہ بدلے گی یہ عادتِ میری
ہاں شوخی کہ وہ کتنی مین مرے شکوہ پر
کون فریاد سنے روز قیامتِ میری
اوسکی پرش پہ یہ راغب نے کہا صبرت

بسا نہ ہو چون عالی مکانے
 سر و سرخیل سد داران عالم
 پیش جو آن فیاض دوران
 بیدار چو نگہ پیش کرد جولان
 ز کین بگرفت چون آن تیغ در دست
 بزم گرگ و غنم در دور عدلش
 بعد از بس دین راداج است
 بنام نہ نافر گردیدہ گرہ بو
 پے تفسیر خود در قلعه حناص
 بخوبی در جهان ضرب المثل شد
 بجائے آب و گل بس صند کرند
 ز انوار زرد الماس و گوهر
 تو صیفش سخن دیگر چه راغم
 ز ذات آن مکین این فیض منزل
 چو شادان حُبست تارچ بنایش

امیر الدولہ با طرز دل آرا
 نصیحت فیض او شہت بحر جا
 نگیں و نام حاتم کس برینا
 بیک دم شد قیامت آشکارا
 چو گوہر داشت از زین فرق اسدا
 ہی نوشند یا ہم آب کیجا
 تمامی کفر نازل شد سراپا
 شمیم خلق چون رفتش صبرا
 بنا کردہ مقام فرحت انرا
 سرا اعدا از و پر سنگ خارا
 زیاقوت و گہر الماس بینا
 تو گوی جبوہ صدمہ پیدا
 کہ بیکایست فکر من درینجا
 اے تا ابد آباد بادا
 خرد گفتا - من تمام عشرت افزا
 ۱۲۴۰ھ

آوای سی سال میں رو بردے قلعہ معلیٰ ایک باغ لگایا گیا اور اس کا نام نظر باغ رکھا گیا چنانچہ یہ اوکی تانچ ہے

چرخش بلغ از قلعه پیش نظر
 ز حمزہ نواع اشجار خوش سیوہ دار
 بسا سینب و لیمون و انہرہ ہی
 بسا نخل خوش رنگ خوش سایہ دار
 گر از پئے ہر کین و حسین

نظر باغ نامش ازان شد مگر
 چہ انجیر و امرد و نانہج و نار
 یکے از دیگر بردہ گئے ہی
 ز بالانت و دوش شدہ شاخار
 بخدست فز کردہ ہر بر زمین

والتبريد في الصيف والحرارة في الشتاء

اوسکی تصویر ہی لادو تو مجھ اوی قاصد
 کچھ تو نکلے گی شبِ حیرت میری
 اور وفا غیر سے ہو نوحی قسمت میری
 چلکے جب کوئی معشوق نظر آتا ہے
 آپ یوں غمہ کریں تو قسم ہی کہا میں
 گدگداتی ہو مٹل غاب ہی طبیعت میری
 سہا۔ اختر برج سخن بے بہا جناب مولوی امیر حسن خان صاحب مدرس اسکول صدر ٹوٹا نک خلف جناب مولوی محض غفر علی
 خان صاحب مرحوم ابن جناب مولوی نجف علی خان صاحب منخور عمر ۳۶ سالہ فارسی شعر اکثر اردو کتر کہتے ہیں۔ انکی اشعار کی
 کیا بندش چست ترکیب درست ہے۔

بھکوا لفت ہی تری تھجو محبت میری
 آپ کس بات پر کرتے ہیں شکایت میری
 میں اور اوس شوخ کا محشر میں ہوں شاک تو یہ
 نظر آتی نہیں ٹھٹی میں لمانت میری
 یا آئی میں تری شانِ کری کے شمار
 اسکے بننے سے بگڑتے ہے طبیعت میری
 لطف ہے بندہ بیدام بناتے ہیں مجھے
 اور اگر اب ہی نہ وصل تو قسمت میری
 میں وہ ناکام ہوں مجاؤں جن ناکامی میں
 کہیں وہ ہی نہ کرے جا کے شکایت میری
 بعد مرنے کے وہ میت پہ تو کیا آگے گا
 وہ قیدیوں کے لڑکے قسمت میری
 ویکہلی شرم چائے نہ پینا چل ڈالو
 مول لیکر ہی وہ دیتے نہیں قیمت میری
 جس جگہ میں ہوں سہا ساتھ تو قسمت میری
 میں تو یوں کرتا ہوں شکوہ کہ نہ بولے برسوں
 سارے ناکام کریں آگے زیارت میری
 طائر رنگ خا اور گیا لیکر دل زار
 زندگی میں ہی نہ کی جسے عبادت میری
 میں متانت سے ہی بیٹھوں وہ فراتے ہیں
 صاف کمد و کبری لگتی ہو صورت میری
 یہیں بلجایا جو کچھ مجھے ملتا ہو گا

سنوڑ۔ کلاش تیر جگر دوز۔ منشی بچھی سہای ولد منشی راج کنوار صاحب نمبر وار قصبہ بلیکیہ ضلع کول علی گڑھ ۲۱ سال
 شاگرد مراد شہر استند حضرت اسد لکنوی سلمہ اللہ القوی۔

جان لے لیگی کسی دن شبِ فرقت میری
 بھکویہ فخر کہ مکتا ہے طبیعت میری
 شکو کرتا ہوں تو نوحی سے وہ کہتے ہیں
 اونکی آنکھوں میں کرے گھر جو تیر میری
 کشش دل میں کہاؤں وہ جگر تہا میں
 ہر گھڑی دیکھ کے روئیں تیرت میری
 رایگان جانیگی اگر وزیر دولت میری
 چکنی صورت پہ پسلتی ہو ندید وکی طرح
 واہ واہ واہ مجھی سے ہو شکایت میری
 غیر کے ساتھ ان آنکھوں میں دیکھوں اونکو
 رایگان جائے آئی نہ یہ محنت میری
 اہل مجلس کے نہ آجائیں کلچے سنہ کو
 اونکو یہ ناز کہ بے مثل نہی صورت میری
 کچھ اونکو ہی ہے نرالی ہو طبیعت میری
 ہو لکر جانبِ اغیار نہ دیکھیں وہ کہیں
 واہ رنجت مراد واہ رے قسمت میری
 آبر بچتے ہیں بعد فسا ہی مجھ کو
 محفل عیش میں پوچھو نہ مصیبت میری

مسافریں و متروین بعد حضرت نواب امیر الدولہ بہادر بہاؤدین صاحب دہلی کے گئے ہیں چنانچہ تاریخ تعمیر تالا ب یہ ہے ۵

بنا کر محمد امیر

حضرت امین الدولہ بہادر رئیس حال نے اسی تالاب کے شمال رخ پر ایک مدرسہ تعمیر فرما کر مدرسہ خلیلیہ نام رکھا ہے۔ عید گاہ باغ شہر سے باہر متصل بناس باغ بفاصلہ یک میل واقع ہے اور اسکو نواب پندرہویں کہتے ہیں فی زمانہ حضرت امین الدولہ بہادر رئیس حال نے اس میں ایک کٹھی نہایت خوش قطع و خوش وضع بنوائی ہے باغ میں کرا کر حضور اسی باغ میں استراحت فرماتے ہیں بناس باغ شہر سے باہر بفاصلہ یک میل رود بناس پر واقع ہے اگرچہ یہ باغ بہت دیرینہ سال ہے مگر فی الحال رئیس حال نے از سر نو عریض و طویل احداث فرما کر یک باغ کے نام سے موسوم کیا ہے اور اس کے وسط میں ایک حوض نہایت بڑا بنایا گیا ہے ایام بارش میں اعلیٰ درجہ کی تفریح گاہ ہے۔ باغ بند بیرون شہر بجانب شرق بفاصلہ یک کوہ متصل رود بناس باغ میں کوہ چیمق میں واقع ہے اور اس کی کنارہ اعلیٰ پر جانب شرق مکانات پنجہ عمدہ تعمیر کئے گئے ہیں اور اس باغ کے گوشہ جنوبی پر بندان نہایت وسیع و عمیق ہے اور بندان میں جانوران آبی ہر قسم کے رہتے ہیں اکثر حضور نواب صاحب بہادر میان رونق افزا ہوتے ہیں فیروز باغ سمت شمال بیرون شہر ب شاہراہ عید گاہ و عسکریہ درمی واقع ہے اسکو افتخار الامر و فخر الملک جناب صاحبزادہ محمد عسید الدخان صاحب بہادر فیروز جنگ سہی ایس آئی نائب الریاست شہر عایت فیروز جنگ فیروز باغ نام رکھا ہے حسن و خوبی اور دلپذیری میں یہ باغ رشک گلزار و فخر ہے چمن چمن طرف بہار ہے اسکے کنارہ مشرقی و شمالی پر ایک بنگلہ خوش وضع ہے اور اس بنگلہ میں ایک چوٹا سا حوض فوارہ دار ہے۔ باغ خالص صاحبہ لب وریا سے بناس واقع ہے اس باغ کو خالص صاحبہ نواب وزیر الدولہ بہادر الہ خانہ سید علی شاہ صاحب نے بعد انتقال دار تالاب شہر خود اپنے نام سے موسوم کیا ہے بیگم باغ قدیمی متصل بناس باغ واقع ہے اس باغ کو والدہ ماجدہ حضرت نواب وزیر الدولہ بہادر نے بعد حضرت نواب امیر الدولہ بہادر لگایا تھا اس میں قبور جناب اخوند محمد یازد خان صاحب والدہ بیگم صاحبہ موصوفہ و دیگر قبور شہسید علی شاہ صاحب و حافظ میر عالم خالص و شاہ عالم خالص صاحب موجود ہیں اور علاوہ ان باغات کے اطراف شہر میں اکادریں باغ سبز بہین خاص شہر میں چھپن مساجد پنجہ موجود ہیں از ان جملة تین مسجدیں کلان و خوش قطع میں ایک جامع مسجد واقع امیر گنج شہراہ عام تعمیر کی ہوئی نواب امیر الدولہ بہادر کی ہے چنانچہ اس کی تاریخ پہلے کی گئی ۱۲۹۸ھ میں اس مسجد کی رئیس حال نے ترمیم فرمائی ہے یہ اس کی تاریخ ہے ۵

زہے مسجد و حوض عالی بنا
کہ دیکھ پ آمد چو دار النعم
ز سر کردہ پاہر کہ آید دران
چو گل بنگلہ باد بہار بہار

ای نچری ۱
 جیتے سے ۲
 کرنا ۳
 تیرا ۴
 تیرا ۵
 تیرا ۶
 تیرا ۷
 تیرا ۸
 تیرا ۹
 تیرا ۱۰
 تیرا ۱۱
 تیرا ۱۲
 تیرا ۱۳
 تیرا ۱۴
 تیرا ۱۵
 تیرا ۱۶
 تیرا ۱۷
 تیرا ۱۸
 تیرا ۱۹
 تیرا ۲۰
 تیرا ۲۱
 تیرا ۲۲
 تیرا ۲۳
 تیرا ۲۴
 تیرا ۲۵
 تیرا ۲۶
 تیرا ۲۷
 تیرا ۲۸
 تیرا ۲۹
 تیرا ۳۰
 تیرا ۳۱
 تیرا ۳۲
 تیرا ۳۳
 تیرا ۳۴
 تیرا ۳۵
 تیرا ۳۶
 تیرا ۳۷
 تیرا ۳۸
 تیرا ۳۹
 تیرا ۴۰
 تیرا ۴۱
 تیرا ۴۲
 تیرا ۴۳
 تیرا ۴۴
 تیرا ۴۵
 تیرا ۴۶
 تیرا ۴۷
 تیرا ۴۸
 تیرا ۴۹
 تیرا ۵۰
 تیرا ۵۱
 تیرا ۵۲
 تیرا ۵۳
 تیرا ۵۴
 تیرا ۵۵
 تیرا ۵۶
 تیرا ۵۷
 تیرا ۵۸
 تیرا ۵۹
 تیرا ۶۰
 تیرا ۶۱
 تیرا ۶۲
 تیرا ۶۳
 تیرا ۶۴
 تیرا ۶۵
 تیرا ۶۶
 تیرا ۶۷
 تیرا ۶۸
 تیرا ۶۹
 تیرا ۷۰
 تیرا ۷۱
 تیرا ۷۲
 تیرا ۷۳
 تیرا ۷۴
 تیرا ۷۵
 تیرا ۷۶
 تیرا ۷۷
 تیرا ۷۸
 تیرا ۷۹
 تیرا ۸۰
 تیرا ۸۱
 تیرا ۸۲
 تیرا ۸۳
 تیرا ۸۴
 تیرا ۸۵
 تیرا ۸۶
 تیرا ۸۷
 تیرا ۸۸
 تیرا ۸۹
 تیرا ۹۰
 تیرا ۹۱
 تیرا ۹۲
 تیرا ۹۳
 تیرا ۹۴
 تیرا ۹۵
 تیرا ۹۶
 تیرا ۹۷
 تیرا ۹۸
 تیرا ۹۹
 تیرا ۱۰۰

سید الشهدا و سید الشهداء

[illegible]

کسمل ترکون کا ہو کیا کوئی نیست میری واسطہ شیخ سے مجھ کو نہ بزم سے عرض انکھیں کھل جائیں گی کیونکہ جو صورت میری اُنہ دیکھے چپ کیوں ہوئے شکل تصویر ایا محبت میں محبت یہ محبت میری تجہ میں شوخی ہو غضب نہ بین بلا و سوزی تو نہیں ہو تر ہو تری الفت میری استقرار جیکہ تلون ہو ترقی پہ ترا بت پرستی ہی ہو وائے عبادت میری مرثیہ پر ہی نازل ہو وادور غبار	آپ کیوں آئے ہیں کیا شوق عبادت میری دیر و کعبہ سے ستر ہو عبادت میری مجھے کہتے ہیں ان سب کی حفاظت رکھنا تو کہتے تھے کہ بے مثل ہو صورت میری اس دشمن کی بھی توڑی نہیں جاتی حساب فتنہ ہو چال تری آہ قیامت میری چاک اس سب سے بری ہو گئی پہلے ہی قبا ایک صورت رہے ممکن نہیں سیرت میری دشمن قاتل کا بھی ہو شوق شہادت ہی ہو ہو عیان شیشہ ساعت سے کہ ورت میری ہند کیا شہرہ آفاق ہو شہرت میری	جائے جائے اب غیور حالت میری تھے دیکھا ہو کہاں چاہنے والا کوئی بر من لیل میں چل جان میں ہو الفت میری کیا عداوت میں عداوت و عداوت او نکلی یہ نزاکت ہو تمہاری یہ نقاہت میری دل کو ہلاتا ہوں اس ہی میں تنہائی میں بندوبست اپنا عبث کرتی ہو حشمت میری دیکھ کر شکل صتم منہ سے کہا ا لا اللہ یہ محبت ہو مری اور وہ ہمت میری صدقہ حضرت استاد سے دیکھو ای شاو ہند کیا شہرہ آفاق ہو شہرت میری
---	--	---

طیش۔ مذاق منش۔ منشی لالہ امر اولال جمع خرچ نویس محکمہ نظامت سائرات دربار ٹونک شاگرد مولف عمر تنجینا ۱۰ سال
اچھی طبیعت ہے کلام کی یہ صورت ہے۔

رفتہ رفتہ یہ ہونی ہجر میں حالت میری خود بخود او سکو گوارا ہونی صحبت میری تجھ کو کیا سمع خراشی سی ہر صبح مطلب اکیسا دوست کرے جبکہ حمایت میری	کہ نہ بچانی احبائے ہی صورت میری آپ تو جو رستم کچھ نہیں کرتے مجھ پر کہیں اس طرح بھلتی ہو طبیعت میری بے بلائے مرے گھر آپ چلے آئیں گے	یکسبیک آگئی زور و نیچہ قسمت میری مفت بدنام کیا کرتی ہو وحشت میری شکلین سخت پڑیں کیوں نہ عدو کو پیہم آگئی جذبہ بین جس وز طبیعت میری
--	---	---

طیش مہر سے بھی بڑھ چلی عادت میری

ظہیر۔ فصاحت و بلاغت تنجیر۔ جناب سید ظہیر الدین حسین صاحب صنف قصہ ممتاز سابق داروغہ ماہی مراتب شاہ دہلی
حال ملازم سرکار ٹونک۔ عمر تنجینا ۱۰ سال۔ صاحب وودیان شاگرد حضرت ابراہیم فوق دہلوی۔ خلف اکبر صلاح الدولہ
مرتب رقم خان سید عبدال الدین حیدر خان مرحوم بخط نسخ استاد بادشاہ دہلی۔ اشارہ اللہ اچھا رنگ طبیعت ہے صفحہ تاریخ پر

کی امیرزن اور برہمنوں کے نام مقرر ہے اور چودھرات سردار گھون کے نام ہے۔ واضح ہو کہ ریاست ٹونک واقع ملک راجپوتانہ داخل ریزیدنی راجستان ہے اور چیر گنات متفرق اضلاع پر منقسم ہیں دو پرگنہ داخل ملک راجپوتانہ ہیں اور تین پرگنہ داخل مالوہ سنٹرل انڈیا ہیں پرگنہ ٹونک و ملکپڈہ کے مقدمات محکمہ ریزیدنی شہرتی راجپوتانہ واقع ہے پورہ اجپٹی ہڈوتی و ٹونک واقع چھاوئی دلیہ سے متعلق ہیں اور پرگنہ پڈاؤہ کے مقدمات محکمہ اجپٹی مغرب مالوہ واقع چھاوئی اگر سے متعلق ہیں اور پرگنہ بناٹرہ کے مقدمات محکمہ ریزیدنی سیراڈ واقع اور ہیدپر سے متعلق ہیں۔ اور پرگنہ سدرنج کے مقدمات اجپٹی سیوہ علاقہ ہوبال سے متعلق ہیں۔

اس پرگنہ میں چاہ پختہ اس قدر ہیں لگاتار ۴۳۰ چاہ خام تھیں۔ یہاں سیر و قسم کا مروج ہے ایک لٹہ روپیہ ہر کھدار کا جسکو میر پختہ کہتے ہیں دوسرا سیرٹہ روپیہ کھدار کا جسکو کچا سیر کہتے ہیں۔ سیرتہ عین یہاں دارا الفرب یعنی لکسال مقرر ہوئی عبارت سکھ روپیہ۔ ضرب ٹونک بہمد ملکہ معظمہ سلطنت انگلستان قیصر ہند۔

مبارک سکھ زو از فضل یزدان ریس ٹونک ابراہیم علی خان

عبارت سکھ فلوں ضرب ٹونک عہد ملکہ معظمہ انگلستان قیصر ہند محمد ابراہیم علی خان والی ٹونک۔ چونکہ سکھ مین جنور کی علامت ہے اس سبب سے روپیہ سکھ جنور شاہی کہا جاتا ہے۔ ۱۹۶۴ء عین بعد نواب محمد علی خان بہادر ریاست ہذا میں ٹٹھا خانہ مقرر ہوا اول اس ٹٹھا خانہ کا منصرم ہیکو سنگا نیوڈاکٹر بشاہرہ معٹہ کھدارا مور تھا۔ بعد ازاں لالہ پربلال بشاہرہ و یکصد روپیہ کھدارا مور رہانی الحال ٹٹھا خانہ کا منصرم سید اصغر علی ہے۔ ریاست ہذا میں بہت سے طبیب ہیں مگر فی الحال سات طبیب مثل سبہ سیمارہ سپہرکت پرتابندہ ہیں ازاں بنگلہ و حکیم یعنی مولوی سید محمد دائم علی خان صاحب مع پسر حکیم پروٹی سید برکات احمد صاحب معالج خاص حضور افورین و حکیم سید علی حسن صاحب خلف اصغر حکیم سید ثار علی صاحب ساکن امرودہ و حکیم مولوی سید احمد علی صاحب المتخلص بیجا ب و حکیم احمد علی خان صاحب داماد حکیم سید سرور شاہ صاحب مرحوم و حکیم عابد علی خان صاحب المتخلص بہ کوثر خیر آبادی و حکیم محمد عبدالرحمن معالج اہل خاندان و نیز معالج رسیا بے شہر ہیں اور فی زمانہ حکیم محمد یوسف خان خلف جناب حکیم مولوی سلطان محمود خان صاحب بھی اچھے معالج ہیں۔ یہاں کبھی مدر سے منجانب ریاست مقرر ہیں اور ان کے نگران پرنسپل حسن مرزا صاحب دہلوی بشاہرہ مبلغ ۱۵۰۰ مامور ہیں اکثر اطفال پاس یافتہ موجود ہیں اس پرگنہ میں دو ندیاں ہیں ایک کا نام بناس ہے اور یہ ندی کوہ آلو سے نکلی ہے علاقہ میوٹ علاقہ جے پور ہوتی ہوئی رود چنیل میں شامل ہوتی ہے فصل ربیع میں خیار و خرزہ و تر بوڑا کو وجود باو بخان وغیرہ اس میں بکثرت پیدا ہوتے ہیں اور سکھ کار میں محصول الشرح ضبط فی بیگہ چار روپیہ لیا جاتا ہے۔ دوسری ندی ماوسی ہے کہ موضع گلو و علاقہ ٹونک سے برآمد ہو کر بناس میں شامل ہو گئی ہے۔ اور ایام بارش

در این طبع منور چشمه حیات منور
 در این مقام منور چشمه حیات منور
 در این مقام منور چشمه حیات منور
 در این مقام منور چشمه حیات منور

۱۰ کتبی و خطی
 ۱۱ کتبی و خطی
 ۱۲ کتبی و خطی
 ۱۳ کتبی و خطی

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

— ۱۰۰ —

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

وہی ہے جس نے ان کو پیدا کیا اور ان کو پالیا اور ان کو مرانا چاہتا ہے۔

بسم الله الرحمن الرحيم

وعلیٰ بن ابی حمزہ

وادی ایستاده به

۱۰۰

[illegible][illegible]

وہ کہتا ہے کہ میں نے اپنے آپ کو بچا دیا ہے

— — — — —

مستحق است که در این مقام بماند و در این مقام بماند

[illegible]

منه عرفت ان مراد از اين عبارت آنست كه در اين مقام كه در مقام اول است

وہاں سے آکر اپنے گھر پہنچے۔

سید احمد علی خان صاحب

[Faint handwritten text at the bottom of the page]

[illegible]

منه

منه

جان اسی واسطے اُنکی ہر لبون پر آکر
شوخیان آپکی ہیں یہ کہ شرارت میری
کیا پئے فاتحہ وہ مستنہ محشر آیا
پاؤں پجاتی ہواں بکے طبیعت میری

کہ چم مرگ ہی سن لیں نہ وصیت میری
دہیان اوس لطف سلسل کا بہت رہتا ہی
زلزلہ میں ہر پس مرگ جو تربت میری
کیوں برا جانتے مجھ کو حسینان جہان

بزم میں غل یا غیب کو کئے کئے
کین پابند جنون ہو نہ طبیعت میری
ہاتھ ایمان سے اٹھا کر سجدا لفت میں
ابھی تقدیر اگر ہوتی عنایت میری

عشق - سر اسرفق - منشی سید برکت علی خلیفہ سید علی محمد صاحب ساکن قدیم ہوپال حال خوشاباش ریاست ٹونک عمر ۸۵ سالہ ملازم مفت
ساز صدر - انہوں نے کتب درسیہ وغیرہ مولف سے پُرکھڑ خط تعلیق و تعلق کی مشق اس درجہ ہمہ پہچانی کہ بڑے بڑے خطاطان خوشنویس کی
سرسشق سے مشق ملاوی مولف کے کئے سے کبھی کبھی شعر بھی کہہ لیتے ہیں یہ انکے اشعار ہیں -

خوب ہواں سے جو پہر جائے طبیعت میری
کیا بتاؤں میں بہین دیکھ لو صورت میری
لب پہ آتے ہی دور عالم کو جدا ڈالے گی
مانے حضرت ناصح جو نصیحت میری

کہ حسین کو ذرا بھی نہیں الفت میری
تیرا چرچا جو ہوا ہی تو مرے صدقے میں
قہر ہے آتش آہ شبِ فرقت میری
یون نہوتا اگر آنا تو وہ چپکے آتے

مجھے کیا پوچھتے ہو پھر میں حالت میری
تیری شہرت جو ہوئی ہی تو بدولت میری
یون نہ کہی بک بک سے مرا سر حنائی
کچھ ہی ہوتی انہیں قاصد جو محبت میری

بھگو تو آپ کی جانب سے نہیں کچھ شکوہ
کوئی آفت سی ہی آفت شبِ فرقت میری

بعد مردن ہی نہ آئے وہ کبھی تربت پر -

تخلیق - فصاحت اگین شیخ محمد خلیفہ شیخ نور محمد - تاجر - عمر پچھن ۲۰ سال انہوں نے بعد مطالعہ کتب درسیہ وغیرہ شعر گوئی کا
شوق کیا اور فن شاعری میں منشی محمد ابراہیم خان رفر کے شاگرد ہوئے -

عشق کیسویں پریشان ہو طبیعت میری
بعد مردن ہی منظور انہیں ذلت میری
لا لسان داغ محبت ہی ترا اس دل میں
دیکھ لے آگے کسی دن جو نقاہت میری

کیا دکھائیگی انہی مجھے قسمت میری
کتے ہیں دیدہ آہ میں ہر میری شوخی
دیکھ تو ترک گل افشانی ہمت میری
اس سے بچنے کی تو یہ کس پہان جائیگی

عیش فاتحہ ٹھکراتے ہیں تربت میری
اور دل سنگ میں اور پردہ شرارت میری
ہو بجائے سجدا سب وہ نزاکت اپنی
میرے دل ہی میں چھین حسرت میری

تیرے دل میں نہیں آتی ہر محبت میری
اسے دل میں ہی کہد تو ہر اوس بت کی طرح

کالے کہو سون ہر ابھی کو چہ قاتل صحت
کہ مجھے خاک کئے دیتی ہر تربت میری

تاریخ ولادت برآمد ہوئی ہے سید صاحب موصوف ساو قسطنطینی سے ہیں۔ اور ساو قسطنطینی قطب لاقطابا قطب لادین غازی رحمۃ اللہ علیہ سے منسوب ہے۔ مولف نے انکے حالات منتخب التواریخ مولف غفرلہ میں لکھی ہیں مثنوی مصداق اسلام ترجمہ توح الشام اس کے یادگار عام ہے۔ یہ طرز کلام ہے۔

فرقت یار میں بگڑی ہے یہ حالت میری	آشنا ہی نہیں بچا تے صورت میری	کم نہیں اونکی نزاکت سے نقاہت میری
خاک مٹکے کی شب وصل میں حسرت میری	حسرت دیدن کھنے پہ بڑی جاتی ہے	جان لیکر بھی نہ جا لگی یہ حسرت میری
میں ہوں اور کوئی تان حضرت واعظ حضرت	آچکا باغ ارم ہے تو یہ جنت میری	یار کے پای نگارین ہیں غبار آلودہ
یہی آئے ہیں مٹا کر ابی تربت میری	وہ دغا باز ہے کا فرین سلمان سید ہا	واؤ قسمت کہ لڑی کس سے ہے قسمت میری
کتے ہیں دیکھ کے للچائی ہوئی آنکھ مری	یہ مٹا جاتا ہے کیوں دیکھ کے صورت میری	تسا معشوق جہانمیں ہے نہ عاشق مجھ سا
شکل شیکل ہے حسرت ہے یہ حسرت میری	میں نہ کہتا تھا غم ہجر میں مر جاؤں گا	ای ستمگر تری غفلت ہے کہ غفلت میری
وصل چاہوں تو یہ کتنے ہیں کہ مرنا ہی نہیں	روز کبخت کیا کرتا ہے منت میری	تم مری شکل سے بیزار میں قربان تم پر
وہ لیاقت ہے تمہاری یہ لیاقت میری	آنہ دیکھ کے کتنے ہیں کہ آفت ہوں میں	کس طرح جیتے ہو تم دیکھ کے صورت میری
ذکر جانان سے ہو کثرت میں ہی شد حاصل	کیا تصور ہے کہ جلتوں میں ہے خلوت میری	دہ سنورتے ہیں اور آئینہ دکھاتا ہوں میں
بڑھ کے بخت سکندر سے ہی قسمت میری	میکش ٹمکدہ حضرت نازش ہوں میں	کیوں کلامی نہوستانہ طبیعت میری

کیف - زبانش چون سین - حافظ عالمگیر خان خلیفہ جہانگیر خان عمر تحفینا ۳۵ سال صاحب دود دیوان یکے عاشقانہ و دو منعتیہ شاگرد مرآۃ شاعر استند حضرت اسد لکنوی سلمۃ اللہ القوی - انہوں نے اگرچہ مولف کے کچھ برای نام پڑھا ہے مگر شعر گوئی میں اس قدر ملکہ پڑھا ہوا ہے کہ انکی طبیعت خدا و شاعر کے نزدیک قابل شیعین ادبیہ غزل انکی طبع فرادے جس سے صاف ظاہر ہوتا ہے کہ یہ شخص صاحب استعداد ہے۔

غیر کی شکل رہے یار ہے صورت میری	خود مٹے ورنہ مٹا دے مجھے حسرت میری	پڑ گئی اور خرابی میں مصیبت میری
تیری خوین گئی بگڑی ہوئی قسمت میری	خاک اڑا لگی مرے بن کہ دورت میری	پر کے گھر گھر مجھے ڈھونڈے گی مصیبت میری
مٹے چپا تے ہو بخت دیکھ کے صورت میری	غیر میں تو نہیں گر غیر ہے حالت میری	میری ناکامی کا پتلا ہے کہ میں ہوں یار ب
ناامیدی کی ہے تصویر کہ صورت میری	کچھ نہ آیا مجھے لیکن تری الفت آئی	سب کچھ آیا تجھے آئی نہ محبت میری
دکھواؤ ٹھنہ نہ دیا اشک کو گرسنے نہ دیا	واہ رخصت مرا واہ رطاقت میری	عرق اوں چین میں پر نہیں غصہ کے سبب
رورہی ہو مر لکے کو یہ قسمت میری	سانے غیر کے کب پردہ نشین آتے ہیں	دل میں چپ جاؤ گے آتے ہی طبیعت میری

کثیفیت	کل رقبه	غیر فروزه	فروزه	نام وضع	نام تحصیل	نام پرنسپل	نام مدیر
	اکامعگه ۵ بسوه	اکامعگه ۳ بسوه	ماله صگه ۲ بسوه	بگنده	بگری	نونک	۱۱
	کامعگه ۱۴ بسوه	کامعگه ۵ بسوه	لوعگه ۱۲ بسوه	بشیر پوره	"	"	۱۲
	اعمالعگه ۱۱ بسوه	کامعگه ۱۳ بسوه	الاعگه ۸ بسوه	بیجواڑ	"	"	۱۳
	اعمالعگه ۲ بسوه	اعمالعگه ۱۲ بسوه	مالعگه ۸ بسوه	بورکندی خرد	"	"	۱۴
	لوعمالعگه ۱۲ بسوه	لوعمالعگه ۱۹ بسوه	صمالعگه ۱۵ بسوه	پرانہ	"	"	۱۵
	هماصگه ۱۱ بسوه	الاعگه ۸ بسوه	اعمالعگه ۱۳ بسوه	پانرڈیہ	"	"	۱۶
	هماصعگه ۱۲ بسوه	اعمالعگه ۱۲ بسوه	همالاعگه ۱۲ بسوه	جولا	"	"	۱۷
	همالاعگه ایک بسوه	الاعگه ۸ بسوه	الاعگه ۳ بسوه	جوالی	"	"	۱۸
	اعمالعگه ۸ بسوه	الاعگه ۳ بسوه	کامعگه ۱۵ بسوه	چوکائین	"	"	۱۹
	الاعگه	الاعگه ۸ بسوه	صمالعگه ۲ بسوه	دوایہ	"	"	۲۰
	همالاعگه ۱۲ بسوه	صمالعگه ۱۲ بسوه	الاعگه ۸ بسوه	ڈائڑہ ترکی	"	"	۲۱

[illegible]

و کتب و نسخ و تصانیف و کتب خطی و کتب چاپی و کتب نفیس و کتب عامه و کتب خطی و کتب چاپی و کتب نفیس و کتب عامه

و کتبت بسم الله الرحمن الرحيم
و کتبت بسم الله الرحمن الرحيم

[illegible][illegible][illegible][illegible]

تیز ہوتا ہے اگر خنجر عصیان مجھ سے پر
ڈھال بجاتی ہو اگر تری رحمت میری
کر مدد بہر خدا شافع امت میری
کچھ نہ ہستی تھی مری ہاں مگر کچھ نہ ہون

ہو جو مطلوب خداوند جان او کو ہر
اوسکا طالب ہونیں اس قدر محبت میری

مائل۔ جو دت مشاغل حافظ حمید اللہ خان صاحب صوبہ دار ملٹن خاص حضوری عمر تحفینا ۳ سال۔ انہوں نے ابتداء میں
جناب منشی نیاز علی خان صاحب غزل پر اصلاح لی بعد ازاں حضرت عاشق کو غزل دکھائی انکا یہ کلام ہے۔

غیر سے اونکو سوا ہے مگر الفت میری
کچھ کچھ کہئے امت سے شکایت میری
ہوں وہ مظلوم گواہوں کی ضرورت ہی نہیں
رنگ پر رنگ بے لگی صورت میری
اچھی صورت نظر آتی ہے تو کیسا کیسا
کہ خدا بنے دکھائے تمہیں صورت میری
اپکو غیر او سے آپ مبارک میں کون
دسبد م رہتی ہوں پر جو شکایت میری
تو فدا داری میں ہوں وفا سے عاری
بیگناہی مری وان کی شہادت میری
غیر سے ملے ملین مجھ سے وہ توبہ توبہ
گدگداتی ہو مرنے لگو طبیعت میری
جان لے تھکاو بھی کہے گی صد چکر میں
مہربان آپکو کیوں ہوگی محبت میری
آئینہ سے بھی مکر رہی کہ ورت میری

مشتاق۔ جلام اردو مشتاق۔ مشتاق احمد عطار خد شکر ارحضوری خلف محمد عبدالقادر چو بدار سرکاری شاگرد حافظ عالمگیر
کیف تلمیذ مراد شعراستند حضرت اسد لکنوی سلمہ اللہ القوی۔ عمر تحفینا ۳ سال انکا یہ کلام ہے۔

غیر اس رنج سے کیونکر نہو حالت میری
سب پہ کھل جائیگی اگر وز حقیقت میری
نام لیلیٰ نہ رہا ہے ترا چہ چا گھر گھر
آئی اور آئی ہی کیسے پہ طبیعت میری
تارے گستاہوں سحر تکتی لہو کی قسم
جان نکلتی ہو کسی طرح نہ حسرت میری
کہ وہ اغیار سے کرتے ہیں شکایت میری
مجھ کو کہیں کہیں غیر کو اچھا سمجھیں
دھوم مچوئی تھی ہو گئی شہرت میری
جیتے جی دل سے یہ مکھ مجھے امیدیں
آنکھ مہر بہر نہیں لگتی شبقت میری
یوں نہ دیکھا تو انہیں غم بہن دیکھا جا کر
شکل آئینہ بنے گی ہی صورت میری
بو الہوس کا وہ مقدر ہی قسمت میری
بد چلن باقی پیدا جفا جو بد کیش
جان کے ساتھ نکلیا نیکی حسرت میری
یاں سید الفت میں پھنسا رکھا ہے
ہوشیاری کے تو اچھی ہی غفلت میری

نمبر	نام گند	نام تحصیل	نام موضع	مرز و ع	غیر مرز و ع	کل ترب	کیفیت
۳۳	توبک	بکڑی	علی نگر مرزا پوری	ماسک ۶ بسوہ	مالعک ۳ بسوہ	مالالعک ۱۰ بسوہ	
۳۴	"	"	فضل پورہ	مالالعک ۱۰ بسوہ	مالعک ۱۴ بسوہ	مالعک ۶ بسوہ	
۳۵	"	"	کنڈویا	مالعک ۱۵ بسوہ	مالعک ۳ بسوہ	مالعک ۱۹ بسوہ	
۳۶	"	"	کاشی پورہ	مالعک ۶ بسوہ	مالعک ۱۲ بسوہ	مالعک ۱۸ بسوہ	
۳۷	"	"	کریم پورہ	مالعک	مالعک ۱۹ بسوہ	مالعک ۱۹ بسوہ	
۳۸	"	"	کورڑی	مالعک ۸ بسوہ	مالعک ۱۱ بسوہ	مالعک ۱۹ بسوہ	
۳۹	"	"	کوڑیہ	مالعک ۸ بسوہ	مالعک ۱۲ بسوہ	مالعک	
۴۰	"	"	کشن پورہ	مالعک ایک بسوہ	مالعک ۱۹ بسوہ	مالعک	
۴۱	"	"	گانگا پورہ	مالعک ۶ بسوہ	مالعک ۱۰ بسوہ	مالعک ۱۴ بسوہ	
۴۲	"	"	گنڈہ رام داس	مالعک ۱۰ بسوہ	مالعک ۱۳ بسوہ	مالعک ۳ بسوہ	
۴۳	"	"	گوہر دین پورہ	مالعک ۱۲ بسوہ	مالعک ۱۱ بسوہ	مالعک ۳ بسوہ	

[illegible][illegible][illegible]

استاد بزرگوار در این کتاب که از کتب نفیسه است و در آنجا که از کتب نفیسه است و در آنجا که از کتب نفیسه است

و سترت سبب چو آینه خورشید
 و سترت سبب چو آینه خورشید

وہ کہتا ہے کہ میں نے اپنے خدا سے کہا کہ اگر وہ چاہے تو
میں اس کے لئے ہر شے کر دیتا ہوں۔

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

۱۱

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله

۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲

۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲

[illegible]

کثرت یاس سے مطلق نہیں جو یا جمال
لاکھ کی ایک گو اہی ہے شہادت میری
رغز کی بات اشار نہیں ہر کھدیتے ہیں
دل جو دیدوں تہین کیا آئی ہر شام میری
دونوں جانب سے جو مہلطف ہواں الفت کا
اگر کی سنگ دریا سے قسمت میری
کعبہ بل کو او جاڑ تو صنم کچھ نہ کی
مین ہوا دمن تو شوق ہو گئی تربت میری

کسی ٹوٹی ہوئی امید پر ہمت میری
آپکے عشق میں ہر رنگہ رہن ہی نہیں
عین علوت ہی میں ہو جاتی ہر خلوت میری
جو نہ نکھارے نہ سے وہ ہر اقرار وصال
چاہئے آپ تو پھر دیکھئے چاہت میری
وادی قسمت کہ سچا ہے مراد شمن جان
یہ نہ سمجھے کہ کمان جاں گئی الفت میری
ارکے پکا کو نہ سینے سے نکال دی چراغ

خون ناحق ملا ثابت ہو مرے قاتل پر
میری آنکھوں کے ذرا دیکھئے صورت میری
قہر مہلک نہ ہوا فت ہو غضب ہو صاحب
جو نہ نکلی کر دل سے وہ ہر حسرت میری
سجدہ شکرانہ کے کعبہ میں ہوئے مجھ پر فرض
نہیں منظور لب یا رکھت میری
چاکل کی نہ گئی بعد فنا ہی تاثیر
وہ کہی یہ کہ نہیں لاوا امانت میری

توڑا دم کا دم مرگ ہو مشکل ناظر
کثرت ضعف سے نازک ہو یہ حالت میری

یاس۔ بلاغت اساس۔ سید شرف الدین احمد خلیف سید نظام الدین ابن سید محمد اسحق صاحب ساکن قندیم صغنی آباد
عرف رامپور حال خوشباش ریاست محمد آباد عرف ٹونک شاگرد رشید مولوی حکیم سید سعید احمد صاحب اسعد۔ عمر ۲۵ سالہ پیش ازین
علیگندہ علاقہ ریاست ٹونک کے سات برس مدرس ہوا چند روز مدرسہ ناصر علیہ اسلامیہ مدرس میں طبیعت کا عجیب رنگ ہو کلام کا طرہ دہنگ ہو۔

چارہ گر غیر کی نفرت ہو غیرت میری
اور کچھ حد سے سوا بڑھ گئی ہمت میری
درد و درمان ہر مارج ہر راحت میری
ور نہ سوا بار نکل آئی ہر صورت میری
اب نہ کچھ میل کی لذت ہو نہ آزار فراق
ہمنشیدوں سے ہی ہر وقت شکایت میری
خود ہوں گم گشتہ مگر ڈھونڈ رہا ہوں نچو
ہر تری بزم سے بہتر کہیں خلوت میری
ہم سمجھتے ہیں نہ آئینکے دم آخر وہ

غیر ہوتی نہیں حالت شب فرقت میری
سخت حیرت ہوا نہیں دیکھئے حیرت میری
غم سے خوش رہتی ہر وقت طبیعت میری
جان نہیں خون نہیں اشک نہیں آنہ سین
دل ہو وہ دل داغ طبیعت و طبیعت میری
جان نکلی تو مرے دل نے کہا ملکہ ہاتھ
ہیں کچھ ہوش کہ حیرت میں ہر شب میری
میں تو لے کیسی عشق تجھے مان گیا
اپنی آنکھوں کے نہ دیکھیں گے یہ حالت میری

کی کسی نے جو نہ الفت میں فناقت میری
اتنہ بن گئی بگڑی ہوئی صورت میری
ہاں غیرت نے مجھے حال بد لسنے نہ دیا
دل سے کس طرح نکل سکتی ہر حسرت میری
میں خفا مجھ سے مگر صبر نہیں ہو سکتا
تو چلیاں در رہی جاتی ہر حسرت میری
تو ہی تو یوں ہر فقط غیر کیا میں ہی نہیں
کیا کہوں تو نے بڑائی ہو جو ہمت میری
یاس سورنگ زمانے کو بدلتے دیکھا

نام گمنام	نام تحصیل	نام موضع	مزد و ع	غیر مزد و ع	کل رتبہ	کیفیت
۵۵	ٹونک	بگڑی	ہاڑی خرد	۱۵ بھوہ	۱۸ بھوہ	۱۸ بھوہ
۵۶	"	"	ہری پورہ	۱۶ بھوہ	۳ بھوہ	۱۵ بھوہ
۵۷	"	"	جمزہ پورہ	۱۷ بھوہ	۱۲ بھوہ	۱۱ بھوہ

تعداد مواضع تحصیل سولہ رتبہ

از روئے پیمائش سہ ماہی ۱۹۴۷ء مطابق ۲۹۸۸ء فصلی

نام گمنام	نام موضع	مزد و ع	غیر مزد و ع	کل رتبہ	نام موضع	مزد و ع	غیر مزد و ع	کل رتبہ
۱	ٹونک سولوا	۱۶ بھوہ	۱۷ بھوہ	۳۳ بھوہ	۶	ٹونک سولوا	۱۸ بھوہ	۱۹ بھوہ
۲	"	۱۶ بھوہ	۱۷ بھوہ	۳۳ بھوہ	۷	الہی پورہ	۱۰ بھوہ	۱۱ بھوہ
۳	"	۱۶ بھوہ	۱۷ بھوہ	۳۳ بھوہ	۸	ایوہ	۸ بھوہ	۱۷ بھوہ
۴	"	۱۶ بھوہ	۱۷ بھوہ	۳۳ بھوہ	۹	اوم	۱۴ بھوہ	۳ بھوہ
۵	"	۱۶ بھوہ	۱۷ بھوہ	۳۳ بھوہ	۱۰	بارہ عبد پورہ	۳ بھوہ	۱۳ بھوہ

تصویر جناب سید احمد علی صاحب متخلص بہ آبر و مصنف تاریخ ہذا

سلسلہ	نام گنجینہ	نام مریض	مزاج	غیر مزاج	کل قریب	سلسلہ	نام گنجینہ	نام مریض	مزاج	غیر مزاج	کل قریب
۳۱	ٹونک	سونوا	شکر پورہ	لہا لہا	۸ بیوہ	۴۱	ٹونک	سونوا	محمد گنجینہ	ماریک	۱۴ بیوہ
۳۲	"	"	جلیم پورہ	صا لہا	۵ بیوہ	۴۲	"	"	محمد گندہ	۱۳ بیوہ	۱۸ بیوہ
۳۳	"	"	عثمان پورہ	لہا لہا	۵ بیوہ	۴۳	"	"	محمد گنجینہ	ماریک	۱۲ بیوہ
۳۴	"	"	عثمان پورہ	لہا لہا	۱۶ بیوہ	۴۴	"	"	محمد گنجینہ	لہا لہا	۴ بیوہ
۳۵	"	"	غفور پورہ	لہا لہا	۹ بیوہ	۴۵	"	"	مینہ کانون	لہا لہا	۳ بیوہ
۳۶	"	"	کابریہ	صا لہا	۱۲ بیوہ	۴۶	"	"	مندیاس	۱۵ بیوہ	۱۹ بیوہ
۳۷	"	"	کریم پورہ	لہا لہا	۹ بیوہ	۴۷	"	"	مولائی پورہ	۹ بیوہ	۱۰ بیوہ
۳۸	"	"	گوہر پورہ	صا لہا	۶ بیوہ	۴۸	"	"	ناصر پورہ	۱۵ بیوہ	۱۱ بیوہ
۳۹	"	"	گہن پورہ	لہا لہا	۶ بیوہ	۴۹	"	"	وزیر پورہ	۴ بیوہ	۱۵ بیوہ
۴۰	"	"	لوار	لہا لہا	۱۱ بیوہ	۵۰	"	"	برج پورہ	۱۶ بیوہ	۳ بیوہ

